

En ny rolle for bullshit i politisk kommunikation?

Harder, Peter

Published in:
Mål og Mæle

Publication date:
2017

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Harder, P. (2017). En ny rolle for bullshit i politisk kommunikation? *Mål og Mæle*, 38(1), 24-26.

mål+mæle

Sprogspørgsmål

om disclaimere, tonic og royalt sprog på

side 3.

Nyt fra redaktionen 2

Smølfisk for begyndere

Hvilken lingvistisk status har fantasisproget smølfisk? Findes der en smølfegrammatik?

Hvad erstatter smølfismerne? Og hvad stiller oversættere op med dem? Smølf med på

side 7.

Spørgsmål og svar
om sprog 3

Le Schtroumpfais -
smølfisk 7

Vers og strofe
i opbrud 16

Store Klaus og Øen

Litteraten Erik Skyrum-Nielsen tager os med på en sproglig fodtur gennem Rifbjergs Amager-digte. Læs

side 16.

En ny rolle for
bullshit i politisk
kommunikation? 24

Ku' vi lave
en Houdini? 27

Sprogviden 32

Velkommen i Mål og Mæle – Trump versus Harder

Engelskprofessorens første spadeestik til historien om den nye amerikanske præsidents særegne retorik. Bliv klogere på Kongen af Twitters sprogmanipulation på

side 24.

Et sprogligt forsvindings- nummer

Hvad har den verdenskendte udbryderkonge Houdini med sprog at gøre? Rikke Steenholt Olesen skriver om sagen og om eponymer i pop og meget andet

side 27.

I øvrigt har Sprognavnet ingen som helst indflydelse på den måde, vi skriver.

prof. Frans Gregersen,
2017

En ny rolle for bullshit i politisk kommunikation?

Af Peter Harder

Fænomenet Trump er en udfordring for etableret vanetænkning, både politisk og sproglig. Forløbet frem til at han nu er verdens mægtigste mand, har sat al mangelig afstandtagen til vægs undervejs. Han startede med at være en vittighed der mindede om Jacob Haugaards kampagne for mere medvind på cykelstierne; så stivnede grinet og blev afløst af lamslåethed – og nu kæmper rædslen med modreaktioner baseret på koldt vand i blodet.

De vanter kategoriers magtesløshed betyder at der et stærkt brug for at finde nye redskaber, som måske kan sætte os i stand til at forstå hvad der foregår, med fokus på den sproglige praksis han er bragt igennem med. Jeg vil her efter bedste evne prøve at give et lille bidrag til vejen frem mod Trump-forståelse version 2.0.

Teori-rammen er en forestilling om politisk kommunikation i vestlige demokratier som et sprogspil (a la Wittgenstein). En sprogligt formidlet, delvist ritualiseret begivenhedstype med forskellige slags bidrag der har hver sin plads i et samlet forløb organiseret ud fra den mening deltagerne tillægger det hele.

Det mest slående nye og skræmmende ved Trumps politiske kommunikation er at han siger ting der er påviselet usande – og ikke lader sig

standse af faktaetjek. Som mange påpeger, er dette på ingen måde fuldkommen nyt. Filosofen Harry Frankfurt har introduceret en forståelse af begrebet »bullshit« som sprogbrug hvor man er ligeglad med om det man siger, er sandt – hvis bare det lyder godt i situationen.

Løgneren og den der taler sandt, er enige om én ting, nemlig at sandheden er vigtig. Bullshitteren er ligeglad. En oplagt niche for bullshit er derfor festivaler. Jubilarens indsats kan kaldes »enesstående« uden at nogen drømmer om at tjekke om det nu også er helt korrekt.

Harry Frankfurt gav sit bidrag til Trump-forståelsen ved at påpege at en del af det Trump sagde klart havde karakter af bullshit – fx hans brug af rosende overdrivelser som *great og fantastic* (a la festivaler) såsom når han roser sit eget hotels tacos som verdens bedste.

Men det nye er ikke politisk bullshit, hvor politikere siger ting fordi de lyder godt. Lidt nyere er det forhold at Trump fremturer, selv når han bliver korrigeret. *What. The. Actual. Hell?* skrev en Washington Post-journalist, da Trump gentog at muslimer i New Jersey jublede offentligt efter 9/11 – selv da politiet havde sagt at det ikke passede. Her opstår en situation hvor det er uklart

om Trumps udtalelser skal forstås som løgn eller bullshit.

Mest foruroligende fandt Frankfurt det dog at en stor del af befolkningen syntes at det var helt fint at Trump blev ved med at sige ting der ikke passer. Al tænkning baseret på vanter kategorier om det politiske sprogspil vil understøtte denne forfærdelse.

Det er umuligt at fastholde en forståelse om demokrati baseret på fællens forståelse af problemer og mulige løsninger (»delberativt demokrati«, som det hedder) på Trumps betingelser. Hele oplysningstranken – altså at demokrati består i at vi stræber mod sammen at tage stilling på et oplyst grundlag – er truet.

Inden vi stiller os tilfreds med denne konklusion, er der dog et spørgsmål vi skal sørge for at stille: Findes der et nyt regelsæt, som Trump og hans tilhængere spiller efter? Er det et nyt politisk sprogspil der toner frem?

En sådan forståelse afspejles i sloganer om at Trumps tilhængere tager ham »alvorligt, men ikke bogstaveligt«. De ved godt man ikke skal tro på hvad han siger. De støtter ham på grund af de holdninger han giver udtryk for. Oversat til »regler for det politiske sprogspil« betyder det noget i retning af følgende: »Det er OK at sige ting der er usande, hvis pointen med dem er at give et kraftigt signal om hvad man synes«.

Hvis man et øjeblik holder sin afsky for Trump i tømme, er dette måske heller ikke så nyt som man kunne tro. Før indvandrerpolitikken

skiftede, var det et udbredt slogan at »en fremmed er en ven du endnu ikke har mødt«. Hvis man insisterer på et meget nøjeregnende faktaetjek af dette udsagn, er det svært at fastholde det som sandt i alle tilfælde i disse terror-tider. Men en mulig læsning ville være, at man ikke tog det så nøje med overdrivelsen, fordi det udtrykte en holdning man var enig med. Bullshit måske, men vores slags bullshit – og så er det OK.

Hvis man skal tro denne opfattelse, har Trump skabt et sprogspil hvor bullshit fylder betydelig mere end vi er vant til – men ikke på katastrofal vis ændret spillets regler. Hermed er vi fremme ved det sted som vi skal holde øje med i den kommende tid. Vil hans bullshit finde ind i et mønster, hvor det kun bruges til holdningstilkendegivelser, der af alle genkendes som sådanne – som Trumps konstante »festivaler« om egne og beglændets holdninger? I så fald kan det være temmelig ulideligt at høre på, men ikke katastrofalt for demokratiet.

Eller vil det (fortsat) overskride grænsen til løgn om reelle politiske forhold, således at egentlig misinformation tildeles status af »alternative fakta«? Vi kan leve med sådanne alternative versioner når det gælder antallet af tilskuere ved indvielsen, men ikke når det gælder resultaterne af hans politik på kerneområderne: indføringen af et bedre alternativ til et afskaffet Obamacare, antallet af industris jobs der kommer tilbage til USA, osv.

Hvis vi på sådanne områder kommer til at stå med to sæt alternative fakta med hver sit publikum, uden mulighed for demokratisk afvejning

af fordele og ulemper ved Trumps politik, toner demokratiets dommedag frem i USA.

Peter Harder
professor i engelsk
Københavns Universitet
Institut for
Engelsk, Germansk og Romansk

Redaktionen har samlet en lille buket Trump-citater:

- »Any negative polls are fake news«
- »An 'extremely credible source' has called my office and told me that Barack Obama's birth certificate is a fraud«
- »I will build a great wall – and nobody builds walls better than me, believe me«
- »When Medco sends its people, they're not sending the best. They're not sending you, they're sending people that have lots of problems and they're bringing those problems with us. They're bringing drugs. They're bringing crime. They're rapists... And some, I assume, are good people«
- »Our great African-American President«
- »It's freezing and snowing in New York – we need global warming!«
- »I have so many fabulous friends who happen to be gay, but I am a traditionalist«
- »I was down there, and I watched our police and our firemen, down on 7-Eleven, down at the World Trade Center, right after it came down«

Ku' vi lave en Houdini?

Af Rikke Steenholt Olesen

Er man interesseret i nutidssproget, særligt talesproget, er populærmusikkens tekstunivers et godt sted at begynde. Her kan man blandt andet møde en række slangudtryk (jf. Mål og Måle 37:3), hvoraf en betydelig andel har udenlandsk oprindelse. De gængse ordbøger er sjældent til hjælp, men diverse internetfora og slangordbøger på nettet er til gengæld generelt oplysende. Et eksempel fra poppen kunne være et udtryk som *shu hvad?*, der sammen med en række andre udtryk med mellemstlig oprindelse har vundet indpas i ungdomssproget. Det gælder blandt andre de multietnolektale, forstærkende udtryk som *wallah* der egentlig betyder 'jeg sværger', *wallah bilja* 'jeg sværger ved Gud' og *koran* 'islams hellige bog' (underforstået 'jeg sværger ved koran(en)'). De fleste nyere slangudtryk i dansk synes dog at have engelsk/amerikansk ophav, f.eks. adjektivet *swag*, der i dansk bruges nogenlunde synonymt med det mere etablerede også engelske udtryk *cool*. Slangordet *bro* udtalt *bråw* har også fået plads i dansk i de senere år. Det er egentlig en forkortelse af det engelske substantiv *brother*, men ordet sigter ikke til biologisk slægtskab. Det refererer mere generelt til en fælle af hankøn inden for en given subkultur, f.eks. i et gangster- eller gademiljø. I dansk

anvendes ordet om en person, man har et særligt fællesskab med, typisk en bedste ven. I sangteksterne møder man en udpræget leg med talesproget. Brugen af rim eller rettere, hvad der kan rimes, er i det hele taget overraskende. Det gælder f.eks. når substantivet *penge* rimes på firmanavnet *Michelin*. Det kan ikke rigtig lade sig gøre, hvis man udtaler ordet med den almindelige æ-udtale *pæng'*, men udtaler man ordet med en mere hævet e-lyd, rimer *peng'* nogenlunde godt på *Michelin*. I sangen *Mette* fra 2016 af kunstneren Blak, spilles der direkte på homonymi (eller nærmere betegnet homotoni, dvs. udtalesammenfald). Det gennemgående omkvæd lyder som følger: *Mette, hun var nede med det. Udtrykket at være nede med det er en en-til-en-oversættelse af det amerikanske slangudtryk to be down with it. Det er positivt ladet og betyder, at man er indforstået med noget, accepterer et forslag eller lignende. Dette er et af en række eksempler på flerledede udtryksmåder, som er direkte oversat til dansk. Således også udtrykket at lave en Houdini.*

At lave en Houdini/houdini
På amerikansk lyder formuleringen to pull a Houdini (on someone). Det bruges om at undslippe (ubemærket) eller forsvinde fra nogen eller noget,